

Keberkesanan Program Keusahawanan Dalam Meningkatkan Kemahiran Dalam Kalangan Pelajar Kolej Komuniti Kuantan

Shahrizal bin M. Yasin¹, Asmawi bin Muda @ Othman²

¹Unit Pengajian Am, Kolej Komuniti Kuantan, 25200 Kuantan, Pahang

²Jabatan Kejuruteraan Elektrik, Politeknik Ungku Omar, 31400 Ipoh, Perak

*Corresponding author E-mail: shahrizal@kkkua.edu.my

Abstrak

Program Keusahawanan Pelajar Kolej Komuniti Kuantan merupakan inisiatif strategik untuk membekalkan pelajar dengan kemahiran dan pengetahuan yang diperlukan dalam dunia perniagaan. Dalam menghadapi perubahan ekonomi yang pesat dan keperluan untuk inovasi, program ini dirancang untuk mempersiapkan pelajar dengan asas keusahawanan yang kukuh dan praktikal. Pelaksanaan program ini adalah hasil kerjasama antara Unit Keusahawanan, Unit Pengajian Am, dan Unit Pembelajaran Sepanjang Hayat (PSH) Kolej Komuniti Kuantan. Program ini dirangka sebagai salah satu medium penting bagi menerapkan elemen keusahawanan dalam kalangan pelajar, khususnya kepada pelajar yang berada di semester tiga dan semester akhir pengajian. Pendekatan ini diambil bagi memperkukuh pemahaman serta penerapan nilai keusahawanan sebagai persediaan ke arah pembentukan graduan yang berdaya saing dan berorientasikan keusahawanan. Kajian ini bertujuan untuk mengkaji tahap keberhasilan penganjuran program keusahawanan bagi meningkatkan kemahiran keusahawanan dalam kalangan pelajar Kolej Komuniti Kuantan. Seramai 42 responden yang terlibat terdiri daripada pelajar Program Sijil Teknologi Elektrik, Program Sijil Kulinari dan Program Sijil Operasi Perhotelan. Kajian ini dilaksanakan dalam bentuk tinjauan dengan menggunakan pendekatan kuantitatif. Data diperoleh melalui borang soal selidik dan dianalisis menggunakan perisian *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS). Instrumen kajian menggunakan skala Likert lima mata bagi menilai tahap persetujuan responden terhadap setiap item. Data dianalisis secara statistik deskriptif yang melibatkan nilai min dan peratusan bagi setiap pemboleh ubah yang dikaji. Dapatan kajian menunjukkan bahawa tahap kepuasan pelaksanaan program (min = 4.91) dan tahap keberkesanan program (min = 4.92) berada pada kategori sangat tinggi berdasarkan interpretasi skala yang digunakan. Skor min keseluruhan juga berada pada tahap yang tinggi, sekali gus menggambarkan bahawa program-program yang dilaksanakan secara umumnya berkesan dalam mempertingkatkan kemahiran keusahawanan dalam kalangan pelajar. Hasil kajian ini memberi implikasi bahawa program keusahawanan yang dirancang dan dilaksanakan dengan baik mampu menjadi platform berkesan dalam memperkukuh kompetensi keusahawanan pelajar serta melahirkan graduan yang bersedia menghadapi cabaran dunia pekerjaan yang semakin mencabar dan berdaya saing.

Kata kunci: keusahawanan; pelajar Kolej Komuniti Kuantan; program keusahawanan pelajar; tahap keberkesanan program

1.0 Pengenalan

Seiring dengan perkembangan globalisasi dan transformasi ekonomi yang pesat, pendidikan keusahawanan telah dikenal pasti sebagai komponen utama dalam pembangunan modal insan, khususnya dalam menyediakan generasi muda untuk menghadapi pelbagai cabaran masa depan yang kompleks dan berdaya saing. Program keusahawanan pelajar di peringkat kolej komuniti dirancang bagi mendedahkan kepada pelajar pengetahuan, kemahiran dan keyakinan untuk memulakan dan seterusnya menguruskan perniagaan mereka sendiri kelak. Matlamat utama program ini adalah untuk memperkenalkan pelajar kepada pengetahuan asas dalam bidang keusahawanan, termasuk kemahiran dalam merancang perniagaan, merangka strategi pemasaran yang berkesan, mengurus kewangan dengan efisien serta mengaplikasikan inovasi sebagai pemacu pertumbuhan perniagaan. Melalui pendekatan pembelajaran yang interaktif dan berorientasikan praktikal, pelajar akan memperoleh pemahaman mendalam mengenai proses dan dinamik dunia perniagaan. Kursus dan aktiviti yang ditawarkan dalam program ini merangkumi sesi pembelajaran serta penglibatan dalam aktiviti perniagaan sebenar, yang bertujuan memberikan peluang kepada pelajar untuk mengaplikasikan pengetahuan teori dalam situasi praktikal. Selain itu, program ini turut menyediakan bimbingan berstruktur daripada tenaga pengajar berpengalaman dan pakar industri, yang berperanan membantu pelajar dalam merancang serta melaksanakan idea perniagaan mereka. Dengan objektif utama untuk

memupuk semangat keusahawanan dan membina kemahiran praktikal dalam kalangan pelajar, program ini berhasrat melahirkan usahawan muda yang berdaya saing, inovatif, serta mampu menyumbang secara signifikan kepada pertumbuhan ekonomi di peringkat tempatan dan nasional.

Unit Keusahawanan, dengan kerjasama Unit Pengajian Am dan Unit Pembelajaran Sepanjang Hayat (PSH) Kolej Komuniti Kuantan, berhasrat untuk menganjurkan aktiviti pembudayaan keusahawanan dalam kalangan pelajar Kolej Komuniti Kuantan. Program ini turut berperanan sebagai salah satu kaedah penilaian berterusan yang diperlukan bagi memenuhi keperluan penilaian modul kursus MPU12012 Keusahawanan, yang ditawarkan di bawah kelolaan Unit Pengajian Am.

1.1 Latar belakang masalah

Kajian oleh Aini Hayati (2000) dan Roslan (2003) menyokong pandangan bahawa individu berpotensi menjadi usahawan melalui proses latihan dan pendedahan berterusan dalam bidang keusahawanan. Sebahagian individu masih menunjukkan keengganan untuk melibatkan diri dalam bidang keusahawanan kerana wujud persepsi bahawa bidang ini kurang menjamin kestabilan kerjaya berbanding pekerjaan tetap di sektor awam mahupun swasta. Kekurangan pendedahan terhadap ilmu keusahawanan dalam kalangan pelajar dikenal pasti sebagai antara punca utama kelemahan minat terhadap bidang ini. Namun demikian, kesedaran dalam kalangan institusi pengajian tinggi terhadap kepentingan pembangunan kemahiran keusahawanan telah mendorong pelaksanaan pelbagai inisiatif dan pendekatan strategik bagi menerapkan elemen keusahawanan serta menggalakkan penyertaan aktif pelajar dalam bidang berkenaan.

Zaidatul Akmaliah, Lope Pihie dan Habibah (1997) menyatakan bahawa sistem pengajian tinggi negara telah menunjukkan kejayaan dalam melahirkan graduan yang berkelayakan dalam pelbagai disiplin ilmu. Meskipun institusi pengajian tinggi negara telah melahirkan ramai graduan daripada pelbagai bidang pengajian, isu pengangguran dalam kalangan graduan masih menjadi cabaran yang berterusan. Keusahawanan dilihat sebagai salah satu pilihan kerjaya yang berpotensi menjana pendapatan individu bukan sahaja boleh menyediakan peluang pekerjaan kepada diri sendiri, malah turut menyumbang kepada pembangunan ekonomi negara.

1.2 Penyataan Masalah

Yep Putih (1985) menyatakan bahawa golongan belia pada masa itu kurang berminat untuk menceburi bidang keusahawanan memandangkan wujudnya tanggapan bahawa bidang tersebut tidak menawarkan jaminan masa depan yang stabil seperti yang dinikmati melalui pekerjaan dalam sektor kerajaan atau swasta. Hal ini turut dapat diperhatikan melalui situasi yang dialami oleh graduan dan alumni Kolej Komuniti Kuantan. Meskipun pelbagai inisiatif keusahawanan telah dilaksanakan bagi merangsang minat dan membina potensi keusahawanan pelajar, namun kadar penglibatan mereka dalam bidang ini selepas menamatkan pengajian masih rendah, sekali gus menunjukkan cabaran dalam menjadikan keusahawanan sebagai pilihan kerjaya utama. Penyertaan pelajar dalam program keusahawanan masih berada pada tahap yang rendah, sekali gus menunjukkan keperluan kepada pendekatan yang lebih berkesan dalam menarik minat mereka terhadap bidang ini.

1.3 Objektif Kajian

- i. Mengenal pasti tahap penerimaan dan pemahaman peserta terhadap aspek pelaksanaan program keusahawanan.
- ii. Mengkaji keberkesanan pelaksanaan program Keusahawanan.

1.4 Skop Kajian

Kajian ini dilaksanakan di Kolej Komuniti Kuantan dengan melibatkan 42 orang responden, merangkumi pelajar daripada Program Sijil Teknologi Elektrik, Program Sijil Kulinari, serta Program Sijil Operasi Perhotelan.

2.0 Kajian Literatur

Aktiviti keusahawanan yang diterapkan dalam sesi pengajaran dan pembelajaran dilihat mampu merangsang minat pelajar untuk menceburi bidang keusahawanan (Suhaimi, 1991). Minat yang kukuh terhadap sesuatu bidang merupakan asas penting kepada keterlibatan aktif pelajar. Untuk mengekalkan dan mengukuhkan minat tersebut, pelajar perlu menunjukkan tahap kesungguhan dan komitmen yang tinggi. Berdasarkan Teori Motivasi Kendiri oleh Deci dan Ryan (1985), motivasi intrinsik seperti minat dan rasa puas hati individu memainkan peranan penting dalam memastikan keberhasilan proses pembelajaran. Justeru itu, kesungguhan pelajar dalam melibatkan diri secara aktif dapat menghasilkan pelaksanaan aktiviti yang lebih berkualiti serta memberi kesan positif kepada diri mereka dan pihak lain yang terlibat.

Broad dan Newstrom (2002) menegaskan bahawa sebahagian besar program latihan dan pembangunan yang dilaksanakan oleh organisasi berpotensi menjadi pembaziran sekiranya tidak dirancang dan dilaksanakan dengan berkesan. Pembaziran ini berlaku apabila pengetahuan dan kemahiran yang diperoleh melalui program tersebut tidak dapat diaplikasikan dalam amalan sebenar, sekali gus menjejaskan keberkesanan program secara keseluruhan.

Fatimah Daud (2002) dalam kajiannya mengenai keberkesanan program latihan pewujudan usahawan menyatakan bahawa kejayaan seseorang usahawan dipengaruhi oleh beberapa faktor utama, antaranya pengurusan masa yang cekap dan kestabilan kewangan. Kedua-dua aspek ini memberikan impak yang signifikan terhadap keberkesanan operasi dan pertumbuhan perniagaan. Walau bagaimanapun, kekangan modal dikenal pasti sebagai halangan utama yang boleh menjejaskan keupayaan usahawan dalam menghadapi cabaran pemasaran yang semakin kompleks dan terhad.

Menurut Ahmad Berek (1976), seseorang usahawan boleh dibentuk melalui pelaksanaan latihan serta program-program keusahawanan seperti karnival dan pameran jualan. Menerusi pelaksanaan program tersebut, peserta diberi pendedahan secara langsung melalui bimbingan, dorongan, khidmat nasihat, bantuan modal, serta ilmu berkaitan pengurusan perniagaan. Sokongan yang holistik ini dapat membantu melahirkan individu yang berdaya saing dalam bidang keusahawanan.

3.0 Metodologi

3.1 Kaedah Kajian

Kajian ini dilaksanakan dengan menggunakan pendekatan kuantitatif, di mana soal selidik digunakan sebagai instrumen utama bagi tujuan pengumpulan dan penganalisan data. Fokus kajian adalah untuk meneroka persepsi pelajar terhadap tahap keberkesanan pelaksanaan program keusahawanan dalam meningkatkan kemahiran keusahawanan dalam kalangan pelajar Kolej Komuniti Kuantan. Kaedah persampelan bertujuan (*purposive sampling*) digunakan dalam kajian ini bagi memilih responden yang terlibat secara langsung dengan program keusahawanan, khususnya pelajar yang mengikuti program pengajian tertentu di kolej tersebut.

3.2 Populasi dan Sampel Kajian

Populasi kajian ini terdiri daripada 198 orang pelajar semasa Kolej Komuniti Kuantan pada sesi pengajian iaitu Sesi I 2024/2025 dan sampel kajian pula adalah terdiri daripada 42 orang pelajar semester tiga (3) yang merangkumi pelajar yang mengambil Program Sijil Kulineri dan Program Sijil Operasi Perhotelan, serta pelajar semester empat bagi Program Sijil Teknologi Elektrik di Kolej Komuniti Kuantan. Berdasarkan jadual penentuan saiz sampel oleh Krejcie dan Morgan (1970), saiz sampel telah ditentukan pada tahap keyakinan 99% dengan kadar ralat sebanyak 1.0%. Oleh itu, jumlah sampel yang dipilih adalah selaras dengan cadangan Krejcie dan Morgan (1970) bagi memastikan kebolehpercayaan dapatan kajian.

3.3 Instrumen Kajian

Kajian ini menggunakan kaedah soal selidik sebagai instrumen utama, yang dikenali sebagai BORANG MAKLUM BALAS TAHAP KEBERKESANAN PROGRAM KEUSAHAWANAN DALAM MENINGKATKAN KEMAHIRAN PELAJAR KOLEJ KOMUNITI KUANTAN. Instrumen soal selidik ini terdiri daripada dua bahagian, iaitu Bahagian A yang merangkumi maklumat demografi responden, manakala Bahagian B menumpukan kepada aspek keberkesanan program keusahawanan. Data yang diperoleh daripada soal selidik ini akan dianalisis secara sistematik melalui perisian *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS) bagi mendapatkan gambaran yang jelas dan terperinci berkaitan dapatan kajian.

4.0 Dapatan & Analisis Kajian

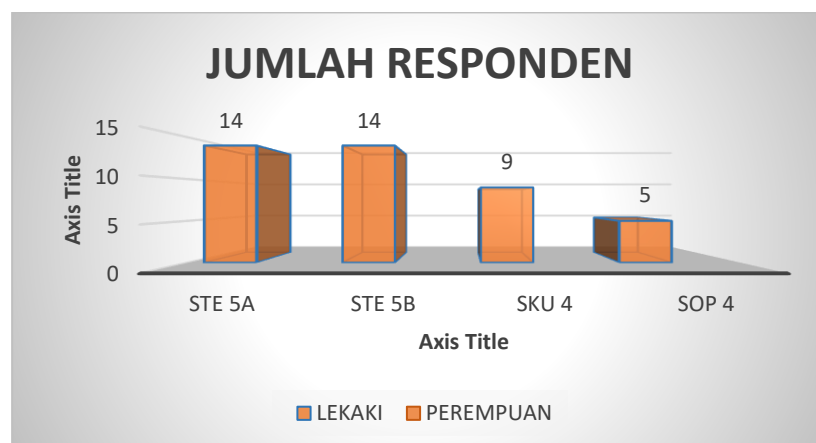
Dapatan kajian dianalisis dengan menggunakan nilai min dan julat tahap min bagi menilai tahap persepsi responden terhadap setiap item yang dikaji. Nilai min purata yang diperoleh bagi setiap dimensi kemudiannya dapat dinilai mengikut skala interpretasi yang telah ditetapkan, bagi menentukan tahap keberkesanan program yang dinilai. Skala julat skor min serta tahap interpretasinya adalah seperti berikut:

Jadual 1: Tafsiran Nilai Min

Skor Min	Tahap
1.00 – 2.50	Rendah
2.51 – 3.50	Sederhana
3.51 – 5.00	Tinggi

Rujukan : Diadaptasi daripada Wiersma W., (1995)

4.1 Demografi Dan Latar Belakang Responden

Rajah 1: Graf bilangan responden

Kajian ini terbahagi kepada dua bahagian utama, iaitu Bahagian A yang merangkumi maklumat demografi responden dan Bahagian B yang menumpukan kepada tahap keberkesanan program. Justeru, analisis dapatan kajian merangkumi keseluruhan maklum balas yang diterima daripada semua responden yang terlibat.

Rajah 2: Jantina Responden

Rajah 2 menunjukkan taburan jantina dalam kalangan 42 orang responden yang terlibat dalam kajian ini. Seramai 32 orang responden atau 76.2% terdiri daripada pelajar lelaki, manakala hanya 10 orang responden atau 23.8% merupakan pelajar perempuan.

4.2 Analisis Tahap Kepuasan Program

Jadual 2: Analisis Tahap Kepuasan Program

Bil	Item	Frekuensi		Peratusan %	Min	Taksiran Min
		4	5			
1	Adakah tempoh dan masa yang diperuntukkan bagi pelaksanaan program keusahawanan mencukupi?	5	37	11.9 88.1	4.88	Tinggi
2	Adakah lokasi program bersesuaian.	2	40	4.76 95.24	4.95	Tinggi
3	Penggunaan rekabentuk media sosial yang kreatif dan menarik dalam penyampaian.	3	39	7.14 92.14	4.93	Tinggi
4	Kandungan kursus serta pendedahan berkaitan penggunaan platform digital dalam perniagaan didapati sangat membantu dalam meningkatkan keupayaan pelajar dalam aspek pemasaran produk.	5	39	9.52 90.48	4.88	Tinggi

5	Pendedahan terhadap kemahiran multimedia seperti penyuntingan gambar dan video memainkan peranan penting dalam meningkatkan keupayaan pelajar memasarkan produk dengan lebih berkesan.	3	7.14	4.93	Tinggi
		39	92.14		
6	Pensyarah berupaya menyampaikan ilmu dan kemahiran dengan baik.	3	7.14	4.93	Tinggi
		39	92.14		
KESELURUHAN				4.91	

Jadual 2 menunjukkan analisis dapatan berkaitan tahap kepuasan responden terhadap pelaksanaan program keusahawanan yang dijalankan di Kolej Komuniti Kuantan. Dapatan menunjukkan bahawa aspek masa dan tempoh pelaksanaan program adalah mencukupi, dengan skor min 4.88, yang dikategorikan pada tahap tinggi. Selain itu, lokasi pelaksanaan program juga dinilai sangat sesuai dengan persekitaran terbuka yang kondusif, mencatatkan skor min 4.95, juga berada pada tahap yang tinggi. Faktor ini dilihat berupaya menyumbang kepada peningkatan hasil jualan produk. Di samping itu, pensyarah berjaya menyampaikan ilmu kemahiran keusahawanan dengan berkesan serta menarik minat pelajar, seperti yang ditunjukkan oleh skor min 4.93, yang berada pada tahap pencapaian yang sangat tinggi.

Berdasarkan skor min yang sangat tinggi bagi setiap item yang ditetapkan, dapat disimpulkan bahawa responden menunjukkan persepsi yang sangat positif terhadap tahap kepuasan pelaksanaan program keusahawanan, sekali gus mencerminkan keberkesanan pelaksanaannya. Dapatan ini menunjukkan bahawa majoriti responden berpuas hati dengan pelaksanaan program tersebut. Secara keseluruhan, maklumat yang diperoleh memberikan indikasi bahawa program yang dianjurkan berjaya memenuhi jangkaan serta keperluan peserta, sekali gus mencerminkan keberkesanan dan kualiti pelaksanaannya.

4.3 Analisis Tahap Keberkesanan Program

Melalui Jadual 3, dapatan analisis berkaitan tahap keberkesanan program keusahawanan melalui maklum balas responden, sebanyak tujuh (7) item telah dianalisis. Bahagian ini adalah untuk menilai keberkesanan pelaksanaan program terhadap kemahiran dan pengalaman peserta. Hasil analisis menunjukkan bahawa item dengan skor min paling rendah adalah "dapat membantu meningkatkan pendapatan peserta", dengan skor min 4.83, yang masih berada pada tahap tinggi. Walaupun skor ini merupakan yang terendah dalam senarai, ia tetap menunjukkan keberkesanan yang baik. Sebaliknya, tiga (3) item mencatatkan skor min tertinggi iaitu 4.95, yang turut berada pada tahap tinggi. Item-item tersebut iaitu:

- Peserta dapat memilih sendiri jenis-jenis produk yang dijual
- Peserta dapat meningkatkan keyakinan diri ketika berhadapan dengan pelanggan, terutamanya dalam memperkenalkan produk
- Peserta dapat meningkatkan kemahiran komunikasi bersama pelanggan.

Dapatan ini menunjukkan bahawa program keusahawanan yang dilaksanakan bukan sahaja membantu dari segi pengetahuan dan pengalaman praktikal, tetapi juga menyumbang kepada pembangunan keyakinan dan kemahiran insaniah (*soft skills*) dalam kalangan pelajar. Dapatan skor min yang sangat tinggi bagi setiap item yang dikaji menunjukkan

bahawa pelaksanaan program keusahawanan ini telah mencapai tahap keberkesanan yang amat memuaskan. Hal ini membuktikan bahawa program tersebut berjaya memberi impak positif dalam membentuk pelajar yang berkemahiran serta berdaya saing dalam bidang keusahawanan. Persepsi responden yang sangat positif terhadap pelaksanaan program menggambarkan bahawa pendekatan yang digunakan adalah relevan, efektif dan mampu memenuhi objektif program. Justeru, keberkesanan program ini dilihat bukan sahaja dari aspek kepuasan peserta, malah dari segi keupayaan program dalam memperkasa potensi keusahawanan dalam kalangan pelajar.

Jadual 3: Analisis Tahap Keberkesanan Program

Bil	Item	Frekuensi		Peratusan %	Min	Taksiran Min
		4	5			
7	Dapat membantu meningkatkan pendapatan peserta	7	35	16.67 83.33	4.83	Tinggi
8	Dapat mengeluarkan idea yang kreatif dalam promosi produk	4	38	9.52 90.48	4.90	Tinggi
9	Dapat memilih sendiri jenis-jenis produk yang dijual	2	40	4.76 95.24	4.95	Tinggi
10	Dapat memupuk semangat kerja berpasukan dan kemahiran kepimpinan	3	39	7.14 92.14	4.93	Tinggi
11	Dapat meningkatkan keyakinan diri ketika berhadapan dengan pelanggan terutamanya ketika memperkenalkan produk	2	40	4.76 95.24	4.95	Tinggi
12	Dapat meningkatkan kemahiran berkomunikasi bersama pelanggan	2	40	4.76 95.24	4.95	Tinggi
13	Dapat menarik minat peserta dalam bidang keusahawanan	3	40	7.14 95.24	4.93	Tinggi
KESELURUHAN					4.92	

5.0 Cadangan

Berdasarkan masalah yang telah dikenal pasti dalam pelaksanaan program keusahawanan di Kolej Komuniti Kuantan, berikut merupakan beberapa kaedah penambahbaikan bersesuaian yang boleh dipertimbangkan bagi meningkatkan keberkesanan serta impak program tersebut:

- Menyediakan peluang kepada pelajar untuk terlibat dalam bengkel praktikal dan projek secara langsung yang melibatkan situasi perniagaan sebenar. Ini termasuk simulasi perniagaan, lawatan ke syarikat dan projek yang melibatkan penyelesaian masalah sebenar dalam dunia perniagaan.
- Menyediakan dana kecil atau geran untuk pelajar yang ingin memulakan projek perniagaan serta akses kepada sumber kewangan tambahan melalui kerjasama strategik dengan pihak luar.

- iii. Mewujudkan program mentor yang melibatkan usahawan berpengalaman dan pakar industri untuk memberikan bimbingan serta nasihat praktikal kepada pelajar.
- iv. Menggalakkan kerjasama dengan komuniti tempatan termasuk perusahaan kecil dan sederhana (PKS), syarikat berkaitan kerajaan (GLC) dan agensi-agensi kerajaan bagi mendapatkan sokongan, peluang dan jaringan yang lebih luas.
- v. Mewujudkan jaringan alumni yang aktif untuk pelajar yang telah tamat program pengajian untuk berkongsi pengalaman, mendapatkan sokongan dan menjalinkan hubungan yang kuat setelah tamat pengajian.

6.0 Kesimpulan

Secara keseluruhannya, program keusahawanan yang dilaksanakan di Kolej Komuniti Kuantan telah membuktikan keberkesannya dalam membentuk pelajar yang berkemahiran, berdaya saing dan bersedia menghadapi cabaran dunia perniagaan sebenar. Pelbagai aktiviti pembelajaran secara teori dan amali telah memberi peluang kepada pelajar untuk menguasai pengetahuan asas dalam merancang, melaksana, serta mengurus perniagaan secara sistematik dan berkesan.

Di samping itu, program ini turut memainkan peranan penting dalam memperkukuh kemahiran insaniah pelajar seperti kepimpinan, kreativiti dan jati diri, yang menjadi asas penting kepada kejayaan seseorang usahawan. Bimbingan daripada tenaga pengajar dan pakar industri telah membantu pelajar meningkatkan keyakinan diri serta keupayaan untuk menerajui perniagaan mereka sendiri pada masa hadapan.

Secara tuntasnya, program ini telah berjaya mencapai objektif utamanya iaitu memupuk semangat keusahawanan yang berterusan dalam kalangan pelajar serta melahirkan bakal usahawan muda yang berpotensi menyumbang kepada pembangunan ekonomi negara.

Rujukan

- Musta'mal, A. H. (2014). *Cabaran Kursus Pendek Keusahawanan Di Dalam Pembelajaran Sepanjang Hayat Di Kolej Komuniti Kementerian Pendidikan Malaysia*.
- Lee Pei Chin dan Supli Effendi Rahim. (2009). *Kajian Tentang Budaya Keusahawanan di Kalangan Belia*. Universiti Pendidikan Sultan Idris: Perak, Jurnal Pendidikan Malaysia 34(1)(2009): m.s 1-12.
- Malaysia, K. P. (2020). *Pelan Tindakan Keusahawanan institusi Pendidikan Tinggi : PTK-IPT 2021-2025*. <https://www.mohe.gov.my/muat-turun/penerbitan-jurnal-danlaporan/ptk-ipt/2021-2025/521-ptk-ipt-2021-2025-bm/file>
- Mohd. Hassan bin Mohd Osman (2007). *Faktor-faktor Yang Telah Mendorong Graduan dan Alumni Universiti Teknologi Malaysia Menceburi Bidang Keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia: Johor, Vot Penyelidikan 75004.
- Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia (2010). *Dasar Pembangunan Keusahawanan Institut Pengajian Tinggi*. Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia: Putrajaya.
- Mohd. Majid Konting (2000). *Kaedah Penyelidikan Pendidikan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka. m.s 224.
- Yep Putih (1985). *Keusahawanan (Edisi pertama)*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Yusof bin Boon dan Sapiah binti Bohari (1991). *Kesediaan Untuk Menceburi Bidang Keushawanan Di Kalangan Pelajar-Pelajar Bumiputera Tingkatan Empat Di Tiga Buah Sekolah Sekitar Skudai, Johor*. Universiti Teknologi Malaysia: Johor.